

VANHEMMAN VOIMAANTUMISEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ LAPSEN HUOSTAANOTON AIKANA

Kirsi Manninen
Kandidaatintutkielma
STOA7005 Kandidaattitutkielma Jyväskylän avoin yliopisto
Kevät-Syksy 2023

JYVÄSKYLÄN AVOIN YLIOPISTO

Tiedekunta	Laitos Jyväskylän avoin yliopisto
Tekijä Kirsi Manninen	
Työn nimi VANHEMMAN VOIMAANTUMISEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ LAPSEN HUOSTAANOTON AIKANA	
Oppiaine Sosiaalityö	Työlaji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät -Syksy 2023	Sivumäärä 36+1 Liite
Tiivistelmä <p>Tutkielmassa selvitän vanhemman voimaantumiseen vaikuttavia tekijöitä silloin, kun hänen lapsensa on huostaanotettuna. Tähän tutkimukseen olen valinnut vuosien 2000–2022 vertaisarvioitua kirjallisuutta.</p> <p>Lapsen ollessa huostaanotettuna, jää vanhempi usein hyvin yksin. Vanhemman tukeminen on lapsenkin edunmukaista. Vanhemman voimaantuminen edesauttaa perhettä palaamaan yhteen. Perheen jälleenyhdistäminen on lakisääteinen (Lastensuojelulaki 417/2007 4 §) ja lastensuojelussa tavoitteena ja siihen on ryhdyttävä välittömästi siinä vaiheessa, kun huostaanottokriteerit eivät enää ole olemassa.</p> <p>Tämä kandidaatintutkielma on kuvaileva kirjallisuuskatsaus. Huostaanottoa ja siitä voimaantumista tarkastellaan tässä tutkielmassa niin kokemuksellisesta näkökulmasta kuin kirjallisuuteen perustuen.</p> <p>Aineiston tulkitsemisessä nousi esiin erilaisia teemoja, kuten; muuttuvan vanhemmuuden tuoma identiteetti, vanhemman vertaistuki ja yhteistyö sosiaaliviranomaisten kanssa. Vanhemmat halusivat olla lastensa elämässä mukana ja halusivat vaikuttaa siihen, minkälaiseen sijaispaikan lapsi saa. Yhteistyössä vanhemmat toivoivat asioiden selkeyttämistä ja ajan tasalla pysymistä. Vertaistuen merkitys oli vanhemmille tärkeä ja sieltä saama tuki auttoivat vanhempaa kriisissä.</p>	
Asiasanat Huostaanotto, muuttuva vanhemmuus, trauma, voimaantuminen, vertaistuki	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	

TAULUKOT

TAULUKKO 1	Tutkimuskirjallisuuden hakupolku.....	17-18
LIITE 1	Vanhempien runoja.....	37

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	KUN PÄÄDYTÄÄN HUOSTAANOTTOON	8
	2.1 Muuttuva vanhemmuus.....	8
	2.2 Syyllisyys ja häpeä.....	9
3	TRAUMATISOITUNUT VANHEMPI.....	10
	3.1 Menneisyyden varjot	10
	3.2 Traumaattinen kokemus	10
4	KÄSITTEINÄ VOIMAANTUMINEN JA VERTAISTUKI.....	11
5	TAVOITTEENA JÄLLEENYHDISTÄMINEN	12
6	TUTKIELMAN TOTEUTUS.....	13
	6.1 Tutkimuskysymys	13
	6.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	13
	6.3 Aineiston hakupolku	14
	6.4 Lähdekirjallisuudesta tarkemmin	15
	6.5 Aiheen aikaisemmat tutkimukset	18
	6.6 Sisällönanalyysi	19
	6.7 Tutkimustulosten tavoitteet, luotettavuus, eettisyys ja hyödyt	19
7	TUTKIMUSTULOKSET: VANHEMMAN VOIMAANTUMISEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ LAPSEN HUOSTAANOTON AIKANA	21
	7.1 Henkinen hyvinvointi ja voimavarat.....	21
	7.1.1 Vanhemmuuden kasvot.....	23
	7.1.2 Luottamus ja yhteistyö.....	23
	7.1.3 Yhteydenpito, tiedottaminen	25
	7.1.4 Toivoa tulevaisuuteen.....	26
	7.1.5 Perheen jälleenyhdistämisprosessista.....	27
	7.2 Vertaistuen merkitys ja vanhemmuuden tuki	28
	7.2.1 Vanhemmuus voi kukkia	28
	7.2.2 PERTTU-yhdistyksestä vertaistukea	29
	7.3 Oman elämän hyväksyminen.....	29
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	30

9	POHDINTA	33
	LÄHTEET	35
	LIITTEET	37

1 JOHDANTO

Kun lapsi otetaan huostaan, jäävät vanhemmat usein ilman tukea (Kujala, V., 2003, 12). Huostaanotto saattaa olla traumaattinen kokemus vanhemmalle, eikä hänellä välttämättä ole minkäänlaista tukiverkostoa tai tiedossa muutakaan instanssia, joka tilanteessa voisi auttaa. Vuonna 2021 Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen tilastoraportin (6.6.2022) mukaan asui sijoitettuja alle 18-vuotiaita lapsia 17272 kodin ulkopuolella. Vuonna 2022 pelkkä lastensuojeluilmoitusten määrä oli 98 634 (Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos, 2023).

Kirjallisuuskatsauksessa syvennyn jo aikaisempiin tutkimuksiin selvittäen samalla huostaanotettujen lasten vanhempien voimaantumista lapsen huostaanoton aikana. Lastensuojelun tehtävänä on lapsen turvaaminen, mutta samalla lapsen etua ajatellen täytyy tuki antaa myös vanhemman toipumiseen.

Olen henkilökohtaisesti kokenut lapsen vuoden mittaisen sijoituksen kodin ulkopuolelle, siksi minulla on tietoa siitä, miltä vanhemmasta saattaa tuntua. Minulla on myös kokemus siitä, mikä omalta osaltani nosti minut takaisin maan pinnalle. Jaoin tutkielman tulokset päälukuihin: Henkinen hyvinvointi ja voimavarat alalukuihin; vanhemmuuden kasvot, luottamus ja yhteistyö, yhteydenpito, tiedottaminen, toivoa tulevaisuuteen ja perheen jälleenyhdistäminen. Vertaistuen merkityksen ja vanhemmuuden

tuen alalukuihin; Vanhemmuus voi kukkia ja PERTTU- yhdistyksestä vertaistukea. Viimeiseksi pääluvuksi oman elämän hyväksyminen.

2 KUN PÄÄDYTÄÄN HUOSTAANOTTOON

Tässä luvussa kaksi avaan yleisesti huostaanottoa, sen myötä muuttuvaa vanhemmuutta, käsittelen myös huostaanoton mahdollisesti aiheuttamaa syyllisyyden tunnetta ja häpeää

Lapsella on oikeus vanhempiinsa, aikuisten antamaan kasvatukseen ja huolenpitoon (Pitkänen, M., 2011, 18). Lastensuojelutyössä on ensisijaisesti tavoite tukea vanhemman kasvatustyötä. Lastensuojelulaki 417/ 2007 (34 §) velvoittaa tukemaan vanhempaa hänen kasvatustyössään. Kun lastensuojelun tarve perheessä ilmenee, on heille järjestettävä avohuollon tukitoimia. On tilanteita, jolloin avohuollon tuki on riittämätöntä; lapsi käyttäytyy itse uhkaavasti tai kodissa olosuhteet vaarantavat lapsen terveyttä, silloin huostaanotto on lastensuojelun viimeisin keino. Huostaanottoa ohjaa lastensuojelulaki (417/2007, § 40) ja sitä valmistellaan parityönä. Päätöksen perustelut ovat aina yksilökohtaiset, joissa otetaan huomioon lapsen kasvuolosuhteita ja puntaroidaan avohuollon tukitoimien riittämistä/riittämättömyyttä ja lapsen etua. (Terveys- ja hyvinvoinninlaitos, 2023.)

2.1 Muuttuva vanhemmuus

Huostaanotossa lastensuojelu puuttuu vanhemman toimimiseen vanhempana (Helavirta, S., Laakso, R & Pösö, T., 2014, 288). Huostaanotto muuttaa vanhemmuutta niin, että lapsen asioiden päätäntävalta siirtyy hyvinvointialueelle, eli sosiaalityöntekijälle, joka vastaa lapsen asioista (Lastensuojelulaki 610/2022, § 45). Muuttuvan vanhemmuusidentiteettinsä takia kokee vanhempi jäävänsä lapsen huostaanoton jälkeen yksin (Vanhanen, S., 2014, 29). Lapsen huostaanotto saattaa olla vanhemmille hyvinkin rankka kokemus (Pitkänen, M., 2011, 72). Joskus lapsen sijaispaikassa saattavat myös sijaispaikan ohjaajat valvoa vanhempia ja vanhemmille voi olla outoa ja vaikeaa

noudattaa niitä sääntöjä, mitä sijaispaikassa käytetään (Vierula, T., 2016, 280). Vanhempi voi kokea alemmuutta, varsinkin silloin, kun lapsi menee sijaisperheeseen (Mallet, M-F. & McFerry, D. & Larkin, E. & Kelly, G. & Robinson, C. & Schubotz, D. 2010. 81, Vierula, 2014, 354).

Usein ihmisellä on tarve eristäytyä muista ihmisistä (Pojjula, S., 2002, 40). Lapsen ollessa sijoitettuna, ei vanhempi välttämättä halua pitää yhteyttä muihin lapsiperheisiin, tämän koin ihan itse, koska en vaan pystynyt kohtaamaan muita onnellisia perheitä. Jos yhteydenotot jäävät, vaikuttaa se varmasti ystävyysuhteisiinkin. Samoin on sukulaisten laita, itsellenikin sukulaissuhteitten ylläpitäminenkin jäi vähemmälle huomiolle lapsen sijoituksen aikana.

2.2 Syyllisyys ja häpeä

Syyllisyys ja häpeä saattavat elää niin vahvasti vanhemman mukana, että vanhempi haluaa välimatkaa ja eristäytyä olemaan yksin. Tarja Hiltusen, (2015, 107) mukaan vanhempi joutuu todistelemaan äitiyttään muille ihmisille. Äidit saattavat kokea yksinäisyyttä ja miettivät olevansa ainoita, jonka lapsi on huostaanotettuna (Hiltunen, 2015, 159). Muistan, kuinka itse näin joka paikassa lapsia ja onnellisia perheitä. Minusta tuntui, että olen tosiaan ainoa, jolle on tapahtunut lapsen huostaanotto. En tuntenut ketään muita, jotka olisivat olleet samassa tilanteessa.

Suljetun vertaistukiryhmän vanhempien ajatuksia:

Mä voisin heittää kaiken hukkaan, juosta karkuun ja luovuttaa. Rakkaus lapseen on kuitenkin niin suurta, että mun on taisteltava. Tänään en jaksa muuta kuin olla, mutta huomenna otan asioista selvää, että minkälaiset mahdollisuudet mulla on. Mitä pitää tapahtua, että saan lapseni takaisin
-Maria

Näin kadulla pariskunnan, he työnsivät lastenvaunuja ja mä itkin. Ensi kertaa tunsin vihaa ventovieraita kohtaan. Miksi heillä sai olla onni ja mulla ei. Halusin vaan vajota maanrakoon. En jaksanut edes hengittää.
-Kati

3 TRAUMATISOITUNUT VANHEMPI

Lapsen huostaanotto saattaa aiheuttaa vanhemmalle trauman ja menneisyydellä on merkitystä tulevaisuuteen. Näitä käsittelen kappaleessa kolme.

Poijula (2002, 40) toteaa, kuinka lapsen huostaanoton aiheuttama suru on verrattavissa läheisen ihmisen kuoleman suruun. Surussa ensireaktio on usein sokki ja suru yleensä aiheuttaa ihmisessä voimakkaita tunteita, joita ovat ahdistus ja epätoivo.

3.1 Menneisyyden varjot

Eletyllä elämällä ja menneisyydessä koetuilla tapahtumilla on merkitystä ihmisen elämänsä kulkuaan. Jos lapsuuden/ nuoruuden -aikaisia ikäviä tapahtumia ei pääse kunnolla käsittelemään, vaikuttavat ne paljon jaksamiseen ja toimimiseen myöhemmin itse vanhempana. (Hiltunen 2015, 47, 50.) Hiltunen (2016, 267) toteaa tutkimuksessaan, kuinka lapsen huostaanoton jälkeen äidit osasivat yhdistää eletyn elämänsä, lapsuusajan kokemusten vaikuttavan heidän elämäänsä. Varhaislapsuuden traumat ilmenivät perheeseemme vaikeista olosuhteista adoptoituun tyttöömme siten, että esimerkiksi hän repi kaikki hänelle hommaamme kimaltavat vaatteet. Psykologi tulkitsi, että tyttö ei tuntenut itseään niin arvokkaaksi, että hän ne voisi omistaa. Tämän asian sisäistäminen helpotti meitä vanhempia kasvatustyössämme.

3.2 Traumaattinen kokemus

Tarja Tuovinen-Kakko (2011, 52) mainitsee sen, jos vanhempi ei saa elämäntilanteeseensa apua, saattaa kriisi traumatisoitua Poijulan (2002, 71–72) mukaan, trauma jää pahimmillaan voimakkaasti muistiin selkeänä tapahtumana, tai, voi olla, että tapahtunut on niin traumaattista, että ihmismieli voi pyrkiä suojautumaan siten, että koko tapahtuma unohtuu täysin.

4 KÄSITTEINÄ VOIMAANTUMINEN JA VERTAISTUKI

Tässä kappaleessa neljä käsittelen voimaantumisen ja vertaistuen käsitteitä. Voimaantuminen on prosessi, jossa yksilö saa voimaa omaan elämäänsä (Hiltunen 2015, 39). Itsensä kohtaaminen on vanhemman voimaantumisen edellytys (Hiltunen, 2015, 43). Voimaantuminen on rohkeuden ja itsetunnon lisääntymistä. Hiltunen (2015, 43) kertoo, että jos huostaanotetun lapsen äiti ei pysty sanoittamaan kokemuksiaan tai tunteitaan, ei hän pysty kunnolla tilanteestaan voimaantumaan. Kuntoutumisen edistyessä yksilö liikkuu toipumisen, eheytyksen ja voimaantumisen alueella (Hiltunen, 2015, 41).

Vertaistuki on tuki, jossa samaa kokeneet pystyvät olemaan vertaisia toisilleen. Vertaisryhmässä olo on merkityksellistä, koska niissä voi kertoa omia kokemuksiaan (Peltonen, M & Moisio, J., 2017, 23). Pitkänen (2011, 42) mainitsee, kuinka vertaisryhmän yhtenä tavoitteena onkin yhdessä asioiden läpikäyminen ja tunteitten käsittely.

5 TAVOITTEENA JÄLLEENYHDISTÄMINEN

Tässä kappaleessa viisi käsittelen perheen jälleenyhdistämistä. Lapsen etua ajatellen, on lastensuojelun sijaishuoltoa toteutettaessa aina otettava huomioon perheen jälleenyhdistämisen tavoite (Lastensuojelulaki 417/2007 4 §). Vanhasen (2014) kehittämishankeraportissa oli perheen jälleenyhdistäminen kaikille haastatetuille vanhemmille jäänyt vähän vieraammaksi prosessiksi ja negatiivisuutta lisäsi myös pelko leimaantumisesta (Vanhanen, 2014, 27-29). Lapsen sijoituksen kokeneena toivoisin myös, että tämä tärkeä asia nostettaisiin esille; kaikki vanhemmat eivät asioita sisäistä, siksi vanhemmalle on kerrottava keinot ja tavoitteet, mitä elämässä pitää tapahtua, että perheen jälleenyhdistäminen olisi ylipäätään mahdollista. Vanhemman asiakassuunnitelma on lakisääteinen (Lastensuojelulaki § 30 mom. 3) ja se on hyvä pohja vanhemman kanssa työskentelevälle työntekijälle. Siinä esiin nousseet tavoitteet ja keinot perheen jälleenyhdistämiselle ovat tärkeänä ohjenuorana.

6 TUTKIELMAN TOTEUTUS

Tarkoitukseni on luoda käsitys niistä tekijöistä, jotka auttavat vanhempaa voimaantumaan lapsen huostaantoton aikana. Tässä kappaleessa selvennän tutkimuksen taustaa, ja kerron käytetyt tietokannat sekä selitän tiedonhaun kulkua. Lopuksi analysoin ja kerron tutkimustuloksia. Käsittelen voimaantumista ilmiönä ja traumasta selviytymistä.

Olen hyödyntänyt muita opinnäytetöiden lähdeluetteloita lähdekirjallisuuden haussa. Tiedonhaussa olen käsitellyt molempia vanhempia, en erikseen äitiä ja isää, vaikkakin pelkästään äiteihin fokuoituu tutkimuksia huomattavasti enemmän. Tutkielmani tulokset jakautuvat vanhempien voimaantumiseen lapsen huostaantoton aikana. Tulokset osoittavat lapsen huostaantoton olleen vanhemmille kokemuksena raskas.

6.1 Tutkimuskysymys

Mitkä tekijät vaikuttavat vanhemman voimaantumiseen lapsen ollessa huostaanotettuna?

6.2 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Valitsemisani kirjallisuudessa tutkijat ovat haastatelleet äitejä/vanhempia, joiden lapset ovat huostaanotettuina. Tutkielmani keinona käytän kirjallisuuteen perustuvaa kirjallisuuskatsausta, jonka avulla tutkitaan aikaisemmin tehtyä tutkimusta, jonka avulla saatuja tuloksia voidaan käyttää hyväksi uusien tutkimusten saamiselle (Salminen, A., 2011, 4).

Salmisen (2011, 7) mukaan kuvailevassa, narratiivisessa kirjallisuuskatsauksessa pyritään siihen, että ilmiöstä saataisiin runsas aineistomateriaali.

6.3 Aineiston hakupolku

Tämä luku erittelee työssäni käyttämät tietokannat ja selittää tiedonhaun kulun. Kirjallisuuskatsauksessa tutkimusten laadunarviointi on tärkeää ja sisäänottokriteerit on hyvä tuoda esille selkeästi (Laaksonen, M., Kuusisto-Niemi, S. & Saranto, K., 2010, 28).

Tiedonhaussani etsin lähteitä, jotka käsittelevät lapsen huostaanoton vaikutusta vanhempiin, kriisiä ja siitä selviytymistä. Rajasin tutkimukseni vuoden 2000 jälkeen, koska halusin tutkia pitemmältä aikaväliltä ja samalla ottaa selvää, onko vuosien varrella tapahtunut muutoksia. Tutkimusten hakemiseen on käytin erilaisia tietokantoja, kuten Jykdok; hakusanalla "vanhemmuus AND huostaanotto". Google Scholariin käytin "äitien kokemus ja huostaanotto", "luottamus ja huostaanotto" ja "vanhemman tukeminen huostaanotto", Aineiston haussa käytin myös Kansalliskirjasto-ARTOA, Finnaa ja Janusta. Google Scholarin, Januksen ja Finna-kirjaston hauissa käytin myös "Äitiys ja huostaanotto". Kansainvälisiin tietokantoihin; Sagepubiin ja ScienceDirectiin käytin sanoja: "child custody loss", "foster care", "transfer of guardianship", "custody "ja" child welfare". "taking into care", "taking into custody".

Kirjallisuuskatsauksissa käydään läpi kaksi kirjallisuuden suodatusvaihetta: ensimmäisessä tarkastellaan artikkeleiden aiheen sopivuus, artikkelien kieli, myös että ne ovat julkaistu arvostetussa julkaisussa (peer reviewed).

Tähän tutkimukseen on valittu vain väitöskirjoja ja tieteellisiä artikkeleita, jotka ovat vuoden 2000 jälkeen tehtyjä. Poissulkukriteereissä suljin pois paljon kandidaiheen

töitä. Aineiston tutkimisen suoritin lukemalla aineiston läpi ja kirjoittamalla muistiinpanoja. Tässä työssä on analysoitu ja arvioitu tiedonhaussa löytyneitä tutkimuksia, vertasin niitä keskenään poimien kaikkein olennaisimman.

6.4 Lähdekirjallisuudesta tarkemmin

Pitkänen kirjassaan (2011, 119) kirjoittaa haastattelututkimuksestaan, jonka aineisto muodostui 14 vanhemman haastatteluista. Kahdeksan perheen lapset olivat sijoitettuina perhehoitoon ja kuuden vanhemman lapset lastenkotiin. Pitkäsen (2011) tutkimuksessa luottamuksellinen, ymmärtävä asiakassuhde ja sen merkitys nousivat vahvasti esiin. Hyvä yhteistyö lasta hoitavan tahon ja sosiaalityöntekijän kanssa edistivät vanhemman toipumista ja tukivat samalla vanhemmuutta. ” Kun makaroniin pitää mahtua kaikki pöytätävät ” (2014) kirjassa on mielestäni oivallisesti kirjoitettu ajatelmien muodossa vanhempien tunteet. Niitä lukiessani tunnistan tunteet erittäin hyvin.

Hiltunen Tarja (2015) väitöskirjassaan kuvaa huostaanotettujen lasten äitien kokemuksia huostaanotosta. Voimaantuminen on yksi väitöskirjan pääaihe. Väitöskirjassa on kahdentoista äidin haastattelu. Tuovinen-Kakko Tarjan (2011) lisensiaatintutkimuksen pääaihe on ollut tutkia huostaanoton jälkeen äitien elämää. Hietämäki (2015) taas kertoi tutkimuksestaan, kuinka siihen osallistui usealta paikkakunnalta yhteensä 177 asiakasperhettä. Hietämäki (2015) tutki lastensuojelun alkuarvioinnin vaikutuksia vanhempien näkökulmasta. Vanhasen (2014) kehittämishankeraportissa ”Kuka auttaisi meidän perhettämme” haastattelussa oli yhdeksän perhettä.

Kansainvälisistä lähteistä valitsin Memarnia, N., Nolte, L., Norris, C. & Harborne, A. (2015), joka on puolistrukturoitu haastattelu, jossa tutkitaan 7 huostaanotetun lapsen

äitejä; tutkitaan huostaanoton vaikutuksia äidin elämässä ja identiteetissä ja tarkastellaan äidinkokemusta ja tuen saannista huostaanoton jälkeen.

Maletin ym. (2010) Young children returning home from care: the birth parent's perspective lähteessä tarkastellaan vanhempien kokemuksia silloin, kun lapsi palaa sijaispaikasta kotiin. Kenny, Kathleen, Barrington Clare & Green Sherri (2015) teoksessa tutkittiin huumeäitien kokemusten lapsen huostaanotossa ja Eamon, ja M-K. & Kopels, S. 2004, tutkitaan köyhyyden olevan syynä perheenyhdistämisessä.

TAULUKKO 1 Aineiston hakupolku			
1. Eamon, M-K. & Kopels, S. (2004)	Tutkitaan perheen-yhdistämisessä es-teenä olevia "köy-hyyssyitä"	GoogleScholar	ChildWelfare
2. Hietamäki, Johanna (2015)	Vanhempien näkö-kulmaa alkuarvioin-tiin.	GoogleScholar	Äitien kokemus huostaanotto
3. Hiltunen, Tarja, (2015)	12 äidin teemahaas-tattelu. Tarkastel-laan lasten huos-taanoton kokonei-den äitien voimaan-tumisen kokemuk-sia	GoogleScholar	Äitien kokemus huostaanotto
4. Hiltunen, Tarja, Äitien kokemuksia lasten huostaanotoista, Janus vol 24	Tutkimuksessa haastatellaan 12 huostaanotetun lap-sen äitiä ja heidän siihen saamaansa tukea.	Google scholar	Luottamus ja huostaanotto
5. Kenny, Kathleen, Barrington Clare & Green, (2015)	Syvähaastattelu. Haastateltavana 19 huumeita käyttäviä äitiä, joilta lapsi otettu huostaan	ScienceDirect	moher AND (child custody loss)
6. Malet, M-F. & McFerry, D. & Larkin, E. & Kelly, G. & Robinson, C. & Schubotz, D. (2010)	Vanhempien näkö-kulmia siitä, kun lapset palaavat si-jaispaikasta kotiin	Google Scholar	motherANDchild-welfare
7. Mantila, R. & Mikkonen, M. & Väinölä, LM. (2008)	Lastensuojelun per-hehoidon työkirja Kriisi-interventio-kokeilu	FINNA	

8. Memarnia, Nina & Nolte, Lizette& Norris Clare & Harborne, Alex, (2015)	Tutkitaan lapsen huostaanoton vaikutuksia 7 äidin elämässä ja heidän kokemuksiansa tuen saamisesta.	SagePub	motherAND (foster care)
9. Muhonen, Nina., (2014)	Huostaanotettujen lasten vanhemmat kirjoittavat ajatuksiin	JYKDOK	Vanhempien tukeminen huostaanotossa
10. Pitkänen, Mia., (2011)	14 huostaanotetun lapsen vanhempaa haastatellaan	GoogleScholar	Vanhempien tukeminen huostaanotossa
11. Tuovinen-Kakko, Tarja (2011)	5 Huostaanotetun lapsen äidin haastattelu. Kokemuksia äitiydestä ennen ja jälkeen huostaanoton	Finna, Kansalliskirjasto-ARTO sos.net	Äitiys ja huostaanotto
12. Vanhanen, S. (2014)	Tutkimuksessa on haastateltu 9 perhettä; 12 vanhempaa, 12 lasta	SOS-lapsikylä.fi	

6.5 Aiheen aikaisemmat tutkimukset ja keskeiset käsitteet

Aiheen aikaisemmat tutkimukset fokusoituvat lähes vääjäämättä äiteihin. Tässä tutkielmassa tosiaan rajautui pois paljon erinomaisia kandidattutkielmia, joista

mainittakoon niistä kolme: Lönnberg Jennin (2020), työ ”Kriisistä selviytymiseen, lapsen huostaanotto äidin kokemuksena” Lönnbergin tutkimuksessa myös nousee esiin sosiaalisen tuen tarve. Kaisa Rajalan maisterintutkielmassa (2022) ”Huostaanotettujen lasten vanhempien kokemuksia ja odotuksia tuesta ja tuen tarpeista sijaishuollon aikana” nousee myös hyvin sosiaalisen - ja vertaistuen merkitys. Kristiina Sirviön (2021) ”äidin kokemus lapsen huostaanotossa” olisi ollut merkitsevä tässä samaisen aiheen äärellä oleva kandidaatin tutkielma. Keskeisenä käsitteenä on huostaanotto, muuttuva vanhemmuus, vanhempien tukeminen, voimaantuminen ja vertaistuki. Käsittelem tätä kokemukseni ja vertaisarvioiduin aineiston kautta.

6.6 Sisällönanalyysi

Aineiston analyysimenetelmässä on käytetty sisällönanalyysiä. Aineistossa oli paljon yhteneväisyyksiä toisiinsa, joten teemoittelu ja asioiden lokerointi oli sinänsä helppo ja loogisin tapa aineiston analyysimenetelmäksi.

6.7 Tutkimustulosten tavoitteet, luotettavuus, eettisyys ja hyödyt

Tutkielmani otanta on väitöskirjoja, kansainvälisiä artikkeleita ja yksi lisensointityö. Aineiston käsittelyssä päästään tavoitteeseen, eli saadaan kokonaiskuva tutkimuskysymykseeni eli niihin tekijöihin, jotka auttavat vanhempaa voimaantumaan silloin, kun lapsi on huostaanotettuna. Tutkielma on tehty eettisiä periaatteita kunnioittaen; on kunnioitettu aiemmin tehtyä tutkimustyötä ja viitattu asianmukaisesti kirjallisessa työssä; annettu kunnia hänelle, jolle se kuuluu. Tutkielmassa käytetty ensisijaisesti primäärilähteitä. Tutkielman tekemiseen on käytetty suomalaista, että kansainvälistä lähdeaineistoa ja kirjallisuutta.

Koen, että tämän tärkeän aiheeni tutkimisesta on hyötyä sosiaalityön suunnittelussa ja nimenomaan vanhempien kanssa tehdyssä yhteistyössä. Lapsen sijoitusvaiheessa vanhemmat jäävät usein yksin ja jos huostaanottoon asti päädytään, saattaa sijoitukset kestää kauan, jopa sinne asti, kunnes lapsi on täysi-ikäinen. Tässä kirjallisuuskatsauksessani pyrin tuomaan esiin empiirisen ääneni vanhempana, koska tunnen, että minulla on lapsen sijoituksen kokeneena, paljonkin annettavaa alan ammattilaisille ja näen asiassa olevan paljonkin kohtia, mihin toivoisin saavani muutosta.

7 TUTKIMUSTULOKSET: VANHEMMAN VOIMAANTUMISEEN VAIKUTTAVIA TEKIJÖITÄ LAPSEN HUOSTAANOTON AIKANA

Lähdeaineiston perusteella käsittelin mitkä tekijät auttavat vanhempaa voimaantumaan silloin, kun lapsi on huostaanotettuna. Tutkimustulokset antoivat toisiinsa verrattuna hyvin samankaltaisia vastauksia.

Jaottelin tulokset ja sain niistä erilaisia teemoja: muuttuva vanhemmuus, traumaattinen kokemus, voimaantuminen, henkinen hyvinvointi, vertaistuki. Vanhempien kuntoutumisen on tärkeää sijoituksen onnistumisenkin kannalta. Vanhempien voimaantuminen on edellytys lapsen kotiutumiseen, perheen jälleenyhdistämiseen (Terveiden ja hyvinvoinninlaitos, 2022).

7.1 Henkinen hyvinvointi ja voimavarat

Tilanne lapsen kanssa on voinut jo pitkään olla haastava, joten välimatka voi sinänsä jo voimaannuttaa ja antaa uutta perspektiiviä nuoren ja vanhemman välille. Niin kävi myös meidän perheellemme. Vaikeasta päätöksestä huolimatta, teki pieni pesäero hyvää suhteellemme, jolloin perheemme kaikki jäsenet voimme paremmin. Huostaanotto voi joskus olla positiivistakin, vanhemmille helpottavaa, varsinkin silloin, kun elämäntilanne on kaoottista (Pitkänen 2011, 72, 74; Malet ym. 2010, 81). Pitkänen (2011, 53) toteaa, että silloin kun vanhempi ymmärtää lapsen sijoituksen lapsen näkökulmasta ja miettii omaa vanhemmuuttaan ja sen riittämättömyyttä, on sijoitus helppo ymmärtää ja hyväksyä.

Lastensuojelulaissa niin lapselle, kuin vanhemmalle tulisi laatia asiakassuunnitelma (Lastensuojelulaki 30 §). Suunnitelmassa avataan vanhemman tuen tarve, mahdolliset tarjottavat tukitoimet ja tavoitteet, ne keinot ja päämäärät, millä perheen jälleenyhdistäminen olisi mahdollista. Hiltunen täsmentää väitöskirjassaan (2015, 10) vuonna 2008 voimaantullutta lastensuojelulakia 417/2007, jossa tähdennetään vanhempien tukemista ja sen tärkeydestä lapsen huostaanoton jälkeen. Lastensuojeluhenkilökunnan tulisi arvostaa vanhempia niin paljon, että he tukisivat vanhemmuutta ja antaisivat kaiken apunsa lapsen sijoituksen aikana (Pitkänen, 2011, 26).

Hiltunen väitöskirjassaan (2015, 36) viittaa Jari Sinkkosen (2001, 179–180) toteamukseen siitä, kuinka tärkeää on lasten ja vanhempien biologisen siteen huomioiminen huostaanottotilanteessa. Vanhempi kantaa huolta lapsensa sijaispaikasta ja niin tekee lapsikin. Lapsi kantaa huolta vanhemmistaan ja hänelle pitää selkeästi kertoa se, että vanhemmasta myös pidetään huolta. (Tuovinen-Kakko, 2011, 29) toteaa, kuinka vanhempien hyvä omanarvontunne ja itseluottamus auttavat vanhempaa lapsen kasvatustehtävässä

Hiltunen (2015) kertoo tutkimuksestaan, kuinka osa äideistä olisi kaivannut konkreettisia suunnitelmia esimerkiksi parisuhdeväkivaltaan, äitiyden vahvistamiseen ja menneisyyden tukemiseen (Hiltunen, 2015, 130, 133). Osa äideistä kertoi, että huostaanoton jälkeen loppui kaikki vanhemmuuden tukeminen (Hiltunen, 2015, 133). Mietin tässä sitä, kuinka vanhempi jätetään yksin. Malet ym. (2010) toteaa tutkimuksessaan, että lapsen kotiuttaminen on helpompaa silloin, kun vanhemmat ottavat oikeanlaista apua vastaan.

Vanhemman terveydentilakin saattaa olla niin heikko, ettei hän osaa edes apua pyytää. Hiltunen (2015) tutkimuksessaan kertoi, että, kun huostaanotoista oli kulunut muutama vuosi, hakeutuivat äidit vertaistukiryhmiin (Hiltunen, 2015, 133). Lapsen huostaanoton aikana saattaa vanhempi esimerkiksi nukkua huonosti, jolloin esiin nousee ihan somaattisiakin oireita. Vanhemmat kokevat omanarvon tunnetta ja lisääntyvää

haavoittuvuutta (Kenny., ym. 2015, 1162–1163.) Vanhemmalle tulee näyttää, kuinka häntä ihmisenä arvostetaan, vaikka hänen tekonsa ei olisi oikeutettu. Ihmistä ei koskaan saa jättää oman onnensa nojaan, koska jos hänen omanarvonsa tunne lytätään alas, on hänen vaikeaa nousta jaloilleen.

7.1.1 Vanhemmuuden kasvot

Memarnia ym. (2015, 307) toteaa huostaanoton muuttavan äitien identiteettiä (Memarnia, N., Nolte, L., Norris, & Harborne., A). Hiltunen (2015) haastattellessaan äitejä kiinnitti huomion siihen, kuinka äidit huostaanoton hetkellä puhuivat menetetyistä äitiydestään. Vierula (2016) kirjoittaa tutkimuksessaan siitä, kuinka lapsen ollessa kauan sijoituksessa, ei välttämättä edes sosiaalityöntekijäkään tiedosta silloista vanhemman identiteettiä (Vierula, 2016, 263). Vanhempikaan ei aina itse tiedä, mitä häneltä odotetaan ja kuka määrää missäkin (Vanhanen, 2014, 27–28; Pitkänen, 2011, 81). Hiltunen (2015, 105–106) tutkimuksessaan toteaa, ettei äitejä tuettu tarpeeksi. Äideistä tuntui, että heidän piti olla normaalia parempia äitejä saadakseen lapsensa kotiin (Hiltunen 2015, 108). Vanhanen (2014, 28) kertoo kuinka oudolta voi sekin vanhemmasta tuntua, kun ventovieraasta työntekijästä/ ohjaajasta tulee perheen yhdysesikilö. Itse olen sosiaalinen eikä tämän minulle ollut haaste, kuin vain siltä osin, kun joka päivä oli uusia kasvoja ohjaajien tehdessä 3-vuorotyötä.

7.1.2 Luottamus ja yhteistyö

Memarnia ym. (2015, 310–311) mukaan huomioimatta jää äitien kokemat tunteet. Lastenkin edunmukaista on hyvä yhteistyö ja sen edistäminen, niin sosiaaliviranomaisten, lasten ja vanhempien välillä (Lastensuojelulaki 2007/417 32 §, 46 §, 54 §). Vanhemman kohtaaminen on lastensuojelussa erittäin tärkeässä roolissa. Vanhempaa tukee kunnioittaa ja arvostaa. Kohtaamisten täytyy olla luonnollisia. (Hiltunen 2015, 200.)

Hiltunen (2015, 200) kirjoittaa siitä, kuinka sosiaalityöntekijä pystyy käyttäytymislään vaikuttamaan siihen, tunteeko vanhempi itsensä arvokkaaksi. Työntekijän kunnioittava työote ja vanhemman huomioiminen ovat tärkeitä lastensuojelutyössä. Vaikka ei vanhemman tekoa hyväksyisi, tulee kuitenkin jokainen ihminen kohdata ihmisenä. Hyvä yhteistyö parantaa myös asioiden hoitoa (Pitkänen 2011; Eamon & Kopsals 2004; Malet ym. 2010).

Oma elämä muuttuu silloin, kun toimii etävanhempana (Kujala 2003, 15). Tuovinen-Kakko (2011, 92) mukaan äitien tukeminen on sosiaalityöntekijän, että vanhemman yhteistyön kannalta tärkeää. Hietamäki (2015, 164) kertoo, kuinka arvostava ja avoin keskustelu vahvistivat vanhempia ja loivat hyvän yhteistyön sosiaalityöntekijän ja vanhemman välille.

Tuovinen-Kakko (2011) tutkimuksessaan kertoo, kuinka työntekijän vaihtuvuus koettiin suurena haittana (Tuovinen-Kakko, 2011, 4, 81), sen huomasi myös meidän perheemme kohdalla; oli haastavaa aina kertoa omaa tarinaa ja perhetaustaa alusta. Tyttö etenkin tahtoi väsyä siihen kertaamiseen ja hänelle se oli enemmänkin raskasta kuin terapeutista. Myös niin sanottu lapsen ”kiinnittyminen” laitokseen tuntui vieraalta ajatukselta henkilökunnan runsaan vaihtuvuuden vuoksi. Lapsen ”kiinnittyminen” on sijoituksen onnistumisen vuoksi tärkeää ja vanhemmilla on siinä suuri merkitys, antaako vanhempi lapsen tutustua ja kiinnittyä sijaisvanhempiin (Mikkonen, 2002, 67).

Pitkänen pitää tärkeänä vanhempien mahdollisuuteen suunnitelmalliseen monialaiseen yhteistyöhön (Pitkänen, 2011, 122). Pitkäsen tutkimustuloksissa korostui vanhempien tyytyväisyys lastenkodin tai sijaisperheen tekemään työhön. Sijaishuolto paikan valinnassa vanhemmat saivat olla myös mukana ja vanhemmat olivat siitä tyytyväisiä. (Pitkänen, 2011, 77.) Hiltusen (2016) tekemässä tutkimuksessa äitien kunnoutumisen myötä muuttui myös suhde sijaisvanhempiin. Äidit kokivat olevansa tasavertaisia heidän kanssaan. (Hiltunen, 2016, 269.)

Mermarnia ym, (2015) mainitsevat tutkimuksessaan, kuinka äidit toivoivat, että heidän tarinansa kuunneltaisiin kokonaan. Tätä myös perään kuulutan, koska minkä kuvan kukanenkin, saa tarinasta, jonka kuulee vain keskeltä, eikä alusta asti. On hyväkin kuulla ihmisen koko tarina, niin osaa muodostaa ehyen kokonaiskuvan. Memarnia ym. (2015) tutkimuksessaan pohtia kerronnan merkitystä, narratiivisuutta siihen, kuinka äidit voivat sillä esiin tuoda rakkauden tunteen lastansa kohtaan ja ehyt tarina voisi muuttaa muutoinkin äitien suhtautumista ja vähentää häpeän tunnetta.

7.1.3 Yhteydenpito, tiedottaminen

Lastensuojelun säädöksen mukaan täytyy vanhempia pitää ajan tasalla siitä, missä vaiheessa työskentelyä ollaan menossa (Lastensuojelulaki 417/2007, 26 §, 27 §). Itselleni hiljaisimmat ajat olivat kaikkein raskaimpia. Samoin Tuovinen-Kakko (2011, 67, 71) mainitsee tutkimuksessaan, että puhumattomuus sai äidit tuntemaan ulkopuolisiksi äitiydessään. Äidit haluavat, että lastensa asioista tiedotettaisiin enemmän, se vaikuttaa äidin jaksamiseen paremmin (Tuovinen-Kakko, 2011, 63, 80), Vanhempana sitä haluaa olla tietoinen kaikesta, mikä omaan perheeseensä liittyy.) Vanhanen (2014) kertoi, että vanhemmat pitävät hyvänä asiana, jos pienistäkin asioista informoidaan vanhemmille (Vanhanen,2014, 31).

Tuovinen-Kakko (2011) tutkimuksessaan kertoo, kuinka äitiysrooli muuttuu, kun yhteydenpito lapseen vaikeutuu (Tuovinen-Kakko, 2015, 58). On perheitä, joissa esimerkiksi on yksi lapsi sijoitettuna, silloin on tärkeää koko perheen kannalta, että sisarukset voivat myös pitää toisiinsa yhteyttä. Tuovinen-Kakko (2011, 56) mainitseekin, kuinka hänen tutkimuksessansa kahden äidin lapset oli sijoitettu sijaisperhepulan vuoksi ympäri suomea, tällaisissa tapauksissa ei yhteydenotto toimi kunnolla. (Tuovinen-Kakko, 2011, 56.) Itse tiedän myös yhden perheen, jossa kaikki neljä lasta on ripoteltu pitkin suomea sijaiskoteihin. Kyllä siinä on tapaamistenkin puolesta kova järjestäminen, että saa kaikki sisarukset koolle.

Lasten tapaamisten lisäpäivät toivat äideille lisää voimaa (Tuovinen-Kakko, 2011, 72)., samoin kertoi tutkimuksessaan Malet ym. (2015), mutta osa äideistä oli myös tunneköyhiä, koska he käsittelevät lapsen menetystä tavalla, että yrittivät pitää heitä pois mielestä. Tässä ajattelen, että surutyö on hyvä tehdä, koska jossain vaiheessa asiat pitää käsitellä ja mitä myöhemmin, sen vaikeampaa se varmastikin useammalle on. Luottamuksen synty on niin vanhemmalle kuin lapsellekin hyvä asia. Lapsetkin sopeutuvat paremmin tilanteeseen. (Tuovinen-Kakko, 2011, 86.)

Suljetun vertaistukiryhmän vanhemman ajatuksia:

Tänään kun pojat soitti, oli mulla vaikeuksia pidättää mun kiukkua, ja mun piti tukahduttaa itku, etteivät lapset tulis surulliseksi. Sosiaalityöntekijän kanssa edellinen puhelu ei mennyt nappiin. Mulle luvattiin jo pidemmäksi aikaa pojat kotiin, mutta ei sittenkään. Mun keskusteluaikaakin siirrettiin, ois niin kiva, kun pidettäis se, mikä luvattaisiin. -Sussu-

7.1.4 Toivoa tulevaisuuteen

Pitkänen (2011, 69) tutkimuksessaan toteaa, kuinka vanhemmista useampi nimesi huostaanoton olevan elämän pelastavana tekijänä. Sosiaalihuollon väliintulo onkin monen perheen tilanteelle tervetullut asia. Hiltunen (2015, 198) summaa tutkimustaan, kuinka toiset äideistä voimaantuivat lapsen huostaanoton aikana. Tuovinen-Kakko (2011) myös kirjoittaa, että osasta äideistä huostaanotto oli elämäntilanteessa helpotus (Tuovinen-Kakko, 2011, 67). Tuovinen -Kakko (2011) korostaa sitä, kun lapsi on huostaanotettuna, pitää vanhemman saada tarkoituksenmukaista ja riittävää tukea itselleen (Tuovinen-Kakko, 2011, 6). Pitkänen (2011, 114) kirjoittaa, kuinka vanhemman kuntoutumisprosessissa näkyi vanhemman kasvu. Muistan, kuinka kävin vanhempana asioita läpi ihan eri tavalla ja se antoi luottoa elämään.

Pitkänen (2011) nostaa esiin ”lapsisensitiivisen vanhemmuustyön”, jonka mukaan tuetaan lapsen lähisukulaisia ja vanhempia (Pitkänen, 2011, 116). Toivo on kantava voima, jota ilman ei pysty kunnolla elämään. Mareena Heinonen (2014) kirjoittamassaan runossa nostaa toivon vahvasti esille (liite 1). Vanhasen (2014, 35) tutkimuksessa osa perheistä kertoi lapsen sijoituksen vaikuttaneen positiivisesti toisten sisarusten keskinäisiin suhteisiin ja siten olivat välit myös parantuneet. Kenny ym. (2015) Elämään tuo myös positiivisuutta se ajatus, että viimeistään lapsen ollessa täysi-ikäinen, he saisivat luotua uudestaan suhteen lapsen kanssa. On tärkeää antaa vanhemmille toivoa tulevasta. Muistan, kun itse kysyin mahdollisesta lapsen kotiuttamisesta, vastauksena: ” ei ole kristallipalloa, josta voisi katsoa”. Se ei vanhempana tuntunut hyvältä, eikä ollut järin fiksua ammattilaisen vastaukseksi. Vanhempia pitää kohdella kunnioittavasti ja työntekijän olla niin inhimillinen ihmisenä, kuin ammatillinen työntekijänä, ja antaa vanhemmalle positiivisuutta ja toivoa parempaan huomiseen.

7.1.5 Perheen jälleenyhdistämisprosessista

Huostaanotto on voimassa vain toistaiseksi. Huostaanotossa on aina, mikäli mahdollista, päämääränä kotiuttaa lapsi. Kun huostaanoton tarvetta ei enää ole, on huostaanotto purettava. (Lastensuojelulaki 47 §.) Oma sosiaalityöntekijä antaa ohjeet huostaanoton purkuun.

Suljetun vertaistukiryhmän vanhemman ajatuksia:

En ole jaksanut pitkään aikaan kirjoittaa ajatuksiani ylös, Mutta tänään puhelin soi ja mulle ilmoitettiin, että huostaanoton purku on mahdollista. On siihen vielä matkaa, mutta poika ja tyttö ehkä pääsevätkin jouluksi kotiin. Se on suurin lahja. -Raila-

7.2 Vertaistuen merkitys ja vanhemmuuden tuki

Vuonna 2007 Helsingissä oli toteutettu kysely kahdenkymmenen sijoitetun lapsen vanhemmilta tuen tarpeista. Pääasiassa vastauksista nousivat tarpeiksi lasten tapamiseen liittyvää tukea, keskustelua oman sosiaalityöntekijän kanssa ja ryhmämuotoisesti vertaistukea. (Mantila, Ritva., Mikkonen, Marjo & Väinölä, LeenaMaaria., 2008, 68.) Vuonna 2008 Helsingissä oli Kriisi-interventiokokeilu, joka koettiin mielekkääksi, koska siellä sai vanhemmat puhua omista asioista, jatkoa sille on perhehoidon sijoitusprosessissa (Mantila ym., 2008, 69–70).

Pitkänen (2011) kirjoittaa siitä, kuinka osa vanhemmista oli tuntenut lapsen huostaanotosta huolimatta itsensä arvokkaina. Tukimuodoista vertaistukiryhmät olivat tärkeitä ja mieluisia (Pitkänen, 2011, 111). Ryhmämuotoisissa tapaamisissa vanhemmat saivat käsitellä omaa tarinaa ja kriisiä ja saivat samalla vahvemmuutta omaan vanhemmuuteen. Virpi Kujala (2003) kertoi, kuinka vanhemmilla oli tarve saada puhua omasta tilanteestaan. Ryhmämuotoisissa tukimuodoissa on havaittu, että vanhemmilla on suuri tarve puhua lapsen sijoitukseen liittyvistä kokemuksista. (Kujala 2003.) Tuovinen-Kakko (2011, 24) tutkimuksessaan painottaa, kuinka oma tarina ja sen äänen kertominen voivat auttaa saamaan elämästä ehyemmän ja kokemukset auttavat samalla vahvistamaan äitien identiteettiä (Tuovinen-Kakko, 2011, 24).

Kenny ym. (2015) kirjoittaa myös tutkimuksessaan vertaistuen olevan positiivisena merkityksestä muutaman äidin elämässä.

7.2.1 Vanhemmuus voi kukkia

Huostaanotettujen lasten vanhemmille on Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto (KASPER) kehittänyt vertaistukiryhmän Voikukkia. Se on suljettu ryhmä, johon ensihaastattelujen perusteella valitaan vanhempia, joiden henkilökohtainen elämäntilanne on sellainen, että pystyvät sitoutumaan kymmeneen tapaamiskertaan. Voikukkia-

ryhmässä käydään vanhemman huostaanottoa prosessia läpi, kriisin eri vaiheita ja esimerkiksi sijoitusta lapsen näkökulmasta katsottuna. Jokaiselle kerralle on oma teemansa ja vanhempien kanssa keskusteluille varattuna riittävästi aikaa. Voikukkien lähtökohtana on, että huostaanotosta huolimatta ” vanhemmuus voi kukkia ”. Ryhmäpalautteiden perusteella ryhmät ovat antaneet ryhmäläisille paljon itsevarmuutta ja tukea ja ennen kaikkea tiedon siitä, etteivät he ole tilanteessa yksin.

7.2.2 PERTTU-yhdistyksestä vertaistukea

Oman lapsen sijoituksen aikana ajattelin, että jos jossain vaiheessa elämää osaan kääntää kaiken kokemani voimavaraksi, perustan ryhmän, joka auttaa vastaavanlaisessa tilanteessa olevia vanhempia. En tuntenut ketään, joka olisi vastaavanlaisessa tilanteessa ja koin, että se oli iso puute. Huostaanotettujen ja sijoitettujen lasten vanhempien tukiryhmän PERTUN perustin vuonna 2017. PERTUN toiminta perustuu yhteiseen tekemiseen ja vertaistukeen (PERTTU= perheiden toiminnallinen tukeminen) Yhdistyksessä on tällä hetkellä perheitä 37 ja he ovat jakautuneet ympäri suomen. Yhdistyksen toiminta on ollut jäsenten mielestä mielekäästä ja Pertun tavoitteena on saada vanhempi ajattelemaan kaikesta koetusta huolimatta elämästä positiivisemmin.

7.3 Oman elämän hyväksyminen

Tuovinen-Kakko (2011, 24) pohtii elämänhistoriaa ja sitä, kuinka sen ymmärtäminen auttaa ihmistä hyväksymään oman identiteettinsä. Elämäkokemukset auttavat äitejä kasvamaan niin äitiydessä kuin ihmisenä. (Tuovinen-Kakko, 2011, 24.) Hiltunen (2015, 114) kertoo, kuinka lapsen sijoituksen aikana jotkut äidit tulivat enemmän tietoisiksi itsestänsä. Vanhanen (2014) kirjoittaa siitä, kuinka ymmärtäessään oman tilanteensa, pystyi äiti paremmin hyväksymään vanhemmuuden roolinsa muuttuneen (Vanhanen, 2014, 29).

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tuovinen-Kakko (2011, 92) näkee lasten ja äitien tukemisen inhimillisenä toimintana. Vanhemmuuden tärkeys ja se, että sai olla vaikuttamassa kuitenkin joihin lastaan koskeviin asioihin, voimaannuttivat osaa vanhemmista. (Pitkänen, 2011, 114.) Vanhemmuusidentiteetti muuttuu, kun lapsi asuu kodin ulkopuolella. Vanhemmat kokivat vertaistuen auttavan heitä (Pitkänen, 2011, 47). Kirjallisuusotannassani ei Voikukkia-ryhmästä kovin monikaan ollut kuullut, mutta he, jotka siellä olivat olleet, olivat hyöttyneet sen tarjoamasta vertaistuesta. Itse aikoinaan Voikukkia-ryhmään mennessäni, kerroin omasta tarinastani ensimmäisen kerran ja sain tietää, että on muitakin saman asian läpikäyneitä ihmisiä. Se antoi minulle voimaa ja varmuuden siihen, että koulutaudun itsekin vertaisohjaajaksi.

PERTTU- yhdistyksestä ei myöskään tiedetty kovinkaan laajasti, vaikkakin se toimii kattavasti koko suomen alueella. Tiedän, että yhdelle vanhemmalle oli hänen psykologinsa osannut kertoa Pertusta. Vertaistuen vaikutus näkyi useassakin kirjaotannassa olevan yksi tärkeimmästä ja positiivisemmasta asiasta. Ihmisen on hyvä päästä kertomaan omaa tarinaansa ja jakamaan ajatuksiaan heille, jotka ovat käyneet saman prosessin. Tutkimuksessaan Hiltunen (2016) summaa tuloksiaan ja kertoo kuinka huostaanotettujen lasten vanhemmilla, on omaa kokemusta ja heidän kokemustaan

kannattaa hyödyntää lastensuojelua kehitettäessä. Jotkut vanhemmista halusivat olla vertaistukena muille samaa kokeville vanhemmille.

Kirjallisuuskatsaukseni yhtenä johtopäätöksenä nousi vahvasti esiin vanhemman rooli silloin, kun lapsi on huostaanotettuna. Vanhemman on välillä vaikeaa omaksua rooliinsa, koska hän ei olekaan se, joka voi päättää lapsensa asioista. Pitkänen (2011, 85) mainitsee vanhempien olevan tyytyväisiä siihen, jos lapsella oli sijaispaikassa hyvä olla, vanhemmille lasten suojeleminen ja suotuisat elämänolosuhteet olivat tärkeitä. Hiltunen (2016) painottaa voimaantumisen edellytyksenä olevan sen, että äiti (vanhempi) osaa sanoittaa tunteensa ja että, vanhempi tietää olevansa hyväksytty ja arvostettu ihmisenä. Menneisyyden läpikäyminen mahdollistaa vanhemmalle tasapainoisemman elämän. (Hiltunen, 2016, 270–271.)

Kirjallisuuskatsaukseni tutkimukset antavat ilmi, kuinka raskas prosessi oman lapsen huostaanotto on. Hyvin harva pystyy yksin pääsemään jaloilleen, vaan tarvitsee vierelleen joko kuuntelijaa, ystävää, vertaistukea tai ammattiauttajaa tai yhdessä näitä kaikkia. Memarnia ym. (2015, 309) toteavat huostaanoton olevan raskas ja aiheuttavan erilaisia tunteita äitien mielessä. Pitkäsenkin (2011, 110) mielestä tarvitsee vanhempi usein ammattiapua. Vanhempien on tarve saada tukea myös etävanhemman rooliinsa. (Pitkänen, 2011, 14–15).

Lastensuojelutyössä työntekijöitten vaihtuvuus katsottiin kirjallisuuskatsauksissakin suureksi ongelmaksi. Juuri kun lapsi/vanhempi pääsee tutustumaan ja oppii luottamaan työntekijään, vaihtaa hän työpaikkaa ja taas on uuden opetteleminen edessä. Tällainen on raskasta kaikille osapuolille. Vie aikansa oppia ja pystyä luottamaan uuteen työntekijään. Luottamuksen saaminen työntekijään ei välttämättä olekaan niin yksinkertaista ja voihan olla, ettei yhteyttä synny koskaan, sellaisissa tilanteissa on aihetta vaihtaa työntekijää. Perheen jälleen yhdistämisestä toivottiin tietoa ihan konkreettisella tasolla, että kuinka paljon ja miten vanhemman asioitten piti muuttua, että lapsen kotiin paluu olisi edes mahdollista ja olisiko se mahdollista

laisinkaan. Vanhemmat halusivat, että asioista puhuttaisiin suoraan ja sellaisilla sanoilla, jotka vanhemmat ymmärtäisivät

9 POHDINTA

Vanhempien jaksaminen ja heidän tukemisensa kriisin keskellä ja sen jälkeen, ovat aina olleet lähellä sydäntäni. Kun itse on kokenut lapsen sijoituksen ja suuren välimatkan, on vähän perillä siitä, mitä vanhempi saattaa kokea. Välillä ikävä, epätoivo ja huoli tulevasta valtasivat mielen. Oli suuri huoli lapsen mielialasta ja tunnereaktiosta, koska hän oli aikoinaan joutunut biologisesta äidistä eroon ja viety lastenkotiin. Siitä parin vuoden päästä hänet adoptoitiin perheeseemme ja sitten tapahtui sijaispaikkaan joutuminen. Me vanhemmat olimme todella huolestuneita hylkäämiskokemuksesta ja siitä nimenomaan, että miten se vaikuttaa tyttöömme. Tätä tutkielmaa kirjoittaessani nousi mieleeni niitä tunteita ja ajatuksiani, mitä itselläni oli lapsen ollessa sijoitettuna. Enää se ei tunnu kuristavana möykkynä, eikä kyyneleet tule silmiini, vaan kun asiaa on päässyt työstämään vertaisille, aviomiehelle ja ystäville, huomaa, että asiasta pystyy keskustelemaan rakentavasti.

Vanhemman rooli muuttuu, koska silloin esimerkiksi vanhempi ei ole joka päivä läsnä lapsen elämässä. Vanhemmuus ei lähde vanhemmasta, mutta vanhempi voi kokea raskaaksi sen, kun ei saa puuttua ihan kaikkeen lapsensa asioihin. Ulkopuolisuuden tunne on henkisesti raskasta. Huostaanoton lisäksi saattaa vanhemmilla olla muitakin haasteita. (Pitkänen, 2011, 67.) Pitkänen (2011) kertoo, kuinka perheenjäsenten tarpeet ja perheet ovat erilaisia. Työntekijällä onkin haastavaa ottaa selvää, miten kunkin perheenjäsenten tarpeet tulee perheissä huomioitua (Pitkänen, 2011, 20). Työntekijöitten vaihtuvuus pahentaa ja heikentää tuen antamista ja sen laatua. On todella raskasta aloittaa oman tarinan kertominen aina alusta uudelle työntekijälle. Muistan kun työtölämme vaihtui useasti työntekijä ja työstämme huomasi, kuinka asioitten kertaaminen oli hänelle raskasta, eikä se meille aikuisillekaan helppoa ollut. Lastensuojelutyössä työntekijöitten vaihtuvuus katsottiin kirjallisuuskatsauksissakin suureksi ongelmaksi. Juuri kun lapsi/vanhempi pääsee tutustumaan ja oppii luottamaan työntekijään, hän vaihtaa työpaikkaa ja taas on uuden opetteleminen

edessä. Tällainen on raskasta kaikille osapuolille. Moni vanhemmista ei osaa/ pysty apua pyytämään, siksi toivon, että tämä tutkielmani antaa sosiaaliviranomaisille tietoutta ja ajattelemisen aihetta siitä, mitä tukea vanhempi selviytyäkseen ehkä tarvitsee, mitkä tekijät auttavat vanhempaa voimaantumaa lapsen huostaanoton aikana. Hiltunen (2015) tutkimuksessa käy ilmi, että äidit olisivat tarvinneet paljon tukea myös huostaanoton jälkeen, mutta eivät uuden huostaanoton pelossa olleet sitä itse uskaltaneet pyytää (Hiltunen, 2015, 136).

Tutkimuksessani tutkin varta vasten pitemmältä aikaväliltä vanhempia ja heidän lapsensa huostaanotosta voimaantumista ja huomaan, kuinka samanlaista se on aina ollut. Toivon, että nykyään systemaattinen, moniammatillinen lastensuojelumalli toisi sitä lupaamaansa tukea perheille. Systemisen lastensuojelumallin idea on, että etsitään ratkaisuvaihtoehtoja yhdessä perheen kanssa niin, että lopputuloksena olisi pysyvät, positiiviset muutokset koko perheen elämässä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 22.09.2023.) Itse peräänkuulutan yhteistyön merkitystä ja sitä kuinka suuressa roolissa se vanhemman elämässä on. Avoin luottava suhde työntekijöille antaa vanhemmallekin enemmän varmuutta ja vanhempi pystyy rehellisesti kertomaan omia ajatuksia ja näkemyksiä lapsensa asioissa. ” Kun makaroniin pitää mahtua kaikki pöytätävät” oli kirjoitettu oivallisesti. Siinä oli vanhempien ajatelmia ja tarinoita siitä vaiheesta, kun lapsi oli huostaanotettu. Tunnistin itsekin ne tunteet erittäin hyvin.

Kirjoittaessani tätä, muistui mieleeni aika, jolloin lapsi asui 120 kilometrin päässä. Välimatka oli pitkä ja tapaamiset olivat vain harvakseltaan. Välimatka oli kuitenkin yksi tekijä, mikä sai välimme korjaantumaan. Tässä tulikin mieleeni sanonta: ” Joskus pitää mennä kauas, että näkee lähelle”. Mietin, jatkotutkimuksia, ja mielestäni olisi aiheellista tutkia, eri sijoituspaikkojen eroa ja yhteensopivuutta lasten erilaisiin tarpeisiin. Perheet ovat lähtökohtaisesti pienempien lasten paikkoja, kuin sitten vastaavasti laitokset isompien sijoituspaikkoja. Entä sitten, jos pieni lapsi oireilee psyykkisesti, onko perheen antama tuki terapian kanssa riittävä, vai olisiko ammatillinen perhekoti tai laitos kuitenkin parempi lapsen kehityksen kannalta.

LÄHTEET

- Eamon**, M-K. & **Kopels**, S. (2004). 'For reasons of poverty': court challenges to child welfare practices and mandated programs. *Children and Youth Services Review* (26), 821–836.
- Helavirta**, S., **Laakso**, R. & **Pösö**, T. (2014). Huostaanoton kuva suomalaisen tutkimuksen valossa. *Janus* 22 (3), 288–298
- Heinonen**, M., & **Svensson**, K. (2014). "Kun joka makaroniin pitää mahtua pöytätävät": Hetkiä ja tarinoita huostaanotettujen lasten vanhempien elämästä. Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto, Sininauhaliitto.
- Hietämäki**, J. (2015). Lastensuojelun alkuarvioinnin vaikutukset vanhempien näkökulmasta. Jyväskylä
- Hiltunen**, T. (2015). Äitiys, huostaanotto ja voimaantumisen. Jyväskylän yliopisto. *Jyväskylä studies in education, psychology and social research* 541 Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Hiltunen**, T. (2016). Äitien kokemuksia lasten huostaanotoista. *Janus* vol. 24 (3) 2016, 265–272. Sininauhaliitto
- Kasper**. Kasvatus- ja perheneuvonta ry. Voikukkia. Vanhemmille.
- Kenny**, Kathleen S ; **Barrington**, Clare ; **Green**, Sherri L Julkaisussa *The International journal of drug policy* (2015). Vol.26 (11), p.1158–1166
- Kujala**, Virpi (2003). Jaetun vanhemmuuden mahdollisuudet. Sijoitettujen lasten vanhempien ryhmätoiminnan opas. Helsinki: Sininauhaliitto.
- Malet**, M-F. & **McFerry**, D. & **Larkin**, E. & **Kelly**, G. & **Robinson**, C. & **Schubotz**, D. 2010. Youngchildren returning home from care: the birth parents' perspective. *Child & Family Social Work* vol.15 (1). 77–86
- Mantila**, R. & **Mikkonen**, M. & **Väinölä**, LM. (2008). Onnistuneen sijoituksen siltaa rakentamassa. *Lastensuojelun perhehoidon työkirja*. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto
- Memarnia**, Nina ; **Nolte**, Lizette ; **Norris**, Clare ; **Harborne**, Alex Julkaisussa *Adoption & fostering* 2015, Vol.39 (4), p.303–317
- Muhonen**, N., **Svensson** (toim.) *Kun joka makaroniin pitää mahtua pöytätävät*. Hetkiä ja tarinoita huostaanotettujen lasten vanhempien elämästä. Voikukkia-verkostohanke 2014.
- Kasper - Kasvatus- ja perheneuvonta ry, kustantaja. Kasper - Kasvatus- ja perheneuvonta ry
- Peltola**, M. & **Moisio**, J. (2017). Ääniä ja äänettömyyttä palvelukentillä: Katsaus lasten ja nuorten palvelukokemuksia koskevaan tietoon. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura Verkköjulkaisuja 112
- Pitkänen**, M., Vastuun paikka! Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Soccan ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro 26, (2011). Yliopistopaino
- Pojjula**, S. (2002). *Surutyö*. Helsinki: Kirjapaja Oy. 2. painos
- Salminen**, A. (2011). Mikä kirjallisuuskatsaus? Johdatus kirjallisuuskatsauksen tyyppeihin ja hallintotieteellisiin sovelluksiin. Vaasan yliopiston julkaisuj Aurama, E. 2002, Vastoin vanhempien tahtoa, Helsingin Yliopisto
- Sinkkonen**, J. (2001). *Lapsen puolesta*. Helsinki: WSO
- Tuovinen-Kakko**, T. (2011). Äitien kokemuksia huostaanotosta ja sen jälkeisestä elämästä. Rovniemi: Lapin yliopisto
- Vanhanen**, S. (2014). Kuka auttaisi meidän perhettämme? Sijoitetun lapsen ja hänen perheensä tukeminen ja jälleenyhdistäminen – kehittämishankkeen raportti. Helsinki: SOS-Lapsikylä, ForssPrint.2014
- Vierula**, T. (2016). Huostaanoton käynnistämät suhteet ja prosessit vanhempien henkilökohtaisessa elämässä. Teoksessa **Enroos**, R. & **Heino**, T. & **Pösö**, T. (toim.) *Huostaanotto. Lastensuojelun vaativin tehtävä*. Vastapaino. Tampere. 261-290

Lakilähteet

Lastensuojelulaki 610/2007. Annettu Helsingissä 08.07.2022. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L9P45> Viitattu 1.8.2023

Lastensuojelulaki 417/2007. Annettu Helsingissä 13.04.2007. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417> Viitattu 1.8.2023

Lastensuojelulaki 542/2019. Annettu Helsingissä 12.04.2019. Saatavilla sähköisesti osoitteessa <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L6P30> Viitattu 09.10.2023

Internetlähteet

PERTTUry Huostaanotettujen ja sijoitettujen lasten vanhempien vertaistukiryhmä. Löytyy osoitteesta: www.perttury.fi Luettu 02.08.23

THL, Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Tietoa huostaanotto prosessista löytyy osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/huostaanotto> Luettu 04.10.23

THL, Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Tietoa lasten sijoituksista löytyy osoitteesta <https://thl.fi/fi/ti-lastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lapset-nuoret-ja-perheet/lastensuojelu/lastensuojelu> Luettu 04.10.23

THL, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tietoa systemisestä toimintamallista lastensuojelussa löytyy osoitteesta https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/kehittyvat-kaytannot/systeeminen-toimintamalli-lastensuojelussa#Mitk%C3%A4_ovat_systeemisen_toimintamallin_tavoitteet? Luettu 12.10.23

LIITTEET 1

” Sinä olet minulle elämä.

Olet syy nousta aamuisin uuteen päivään, ottaa vastaan kaiken, mitä se tullessaan antaa.

Sinä olet minulle rakkaus.

Opettanut, ettei suurempaa rakkautta olekaan, olet opettanut sen yksinkertaisuuden ja pyyteettömyyden.

Sinä olet minulle kaikki.

Minä tahdon suojella sinua kaikelta epämurkavalta ja pahalta jotta sinun on hyvä olla.

lupaan tehdä kaikkeni,

että myös sinä saat tuntea sen

rakkauden, jonka minulle olet suonut.

Minä teen kaikkeni, vaikka se sattuu”

Minä teen.

-Nina Muhonen ,2011

Älä luovuta, lapseni älä.

Itke, jos siltä tuntuu.

Tai raivoa, kiroa ja huuda
anna tulla ulos.

Minä otan sen vastaan,

minä kestäen kyllä.

Vaikeampi minun on kestää

sitä tuskaa, jota et näytä.

mutta, joka kumminkin näkyy.

Ei minulla ole sinulle vastausta kaikkeen.

En voi selittää kaikkea hyväksi ja mukavaksi.

Mutta lupaan, että tästäkin

tästäkin kaikesta

on mahdollista selvitä.

Tiedän, että tämä elämä on välillä käsittämätöntä,
vailla mitään tolkkua.

Ja väliin tuntuu, että kaikki on vastaan

ja kuin tahallaan laittavat sinut

kokemaan tämän kaiken

kamalan ja kurjan.

En voi taikoa sitä pois.

Siitäkin saat raivota
minulle.

Sinulla on lupa tuntea.

Sinulla on lupa surra ja olla vihainen.

Sinulla on lupa olla ikävä.

Sinulla on myös lupa nauraa.

Sinulla on lupa rauhoittua.

Sinulla on lupa kotiutua uuteen perheeseen.

Älä luovuta, lapseni älä.

En halua luvata sellaista. mitä en voi pitää.

Mutta sen voin luvata, että tästä kaikesta

on mahdollista selvitä.

-Mareena, 2014